

بسم الله الرحمن الرحيم

راهبردهای سیاست‌های جمعیت

ذبیح‌اله قائمی

معاون طرح‌های آماری و آمارهای ثبتی

مرکز آمار ایران

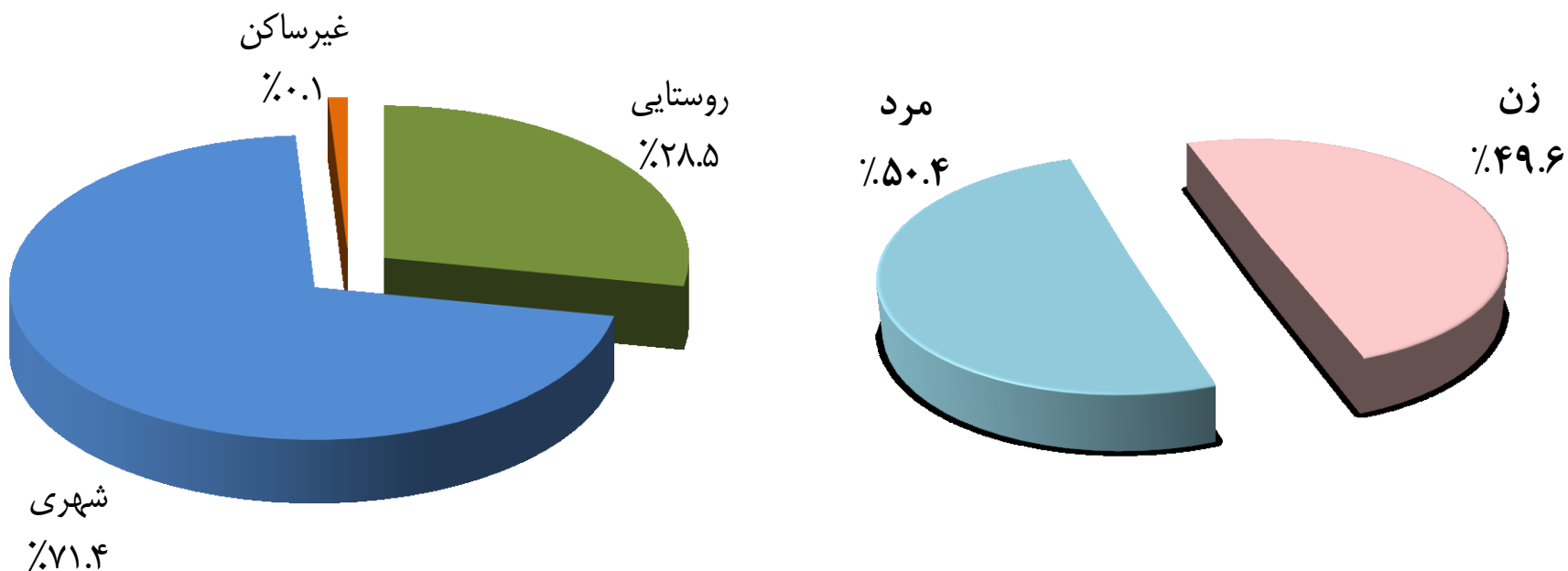
- بر آنچه واقع نشده،
- با آنچه واقع شده،
- برهان آور
- و با بررسی وقوع یافته‌ها،
- پیش‌بینی کن واقعه‌ها را،
- چرا که امور جهان همانند هم هستند.

امام علی (ع)

تعداد جمعیت بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰:

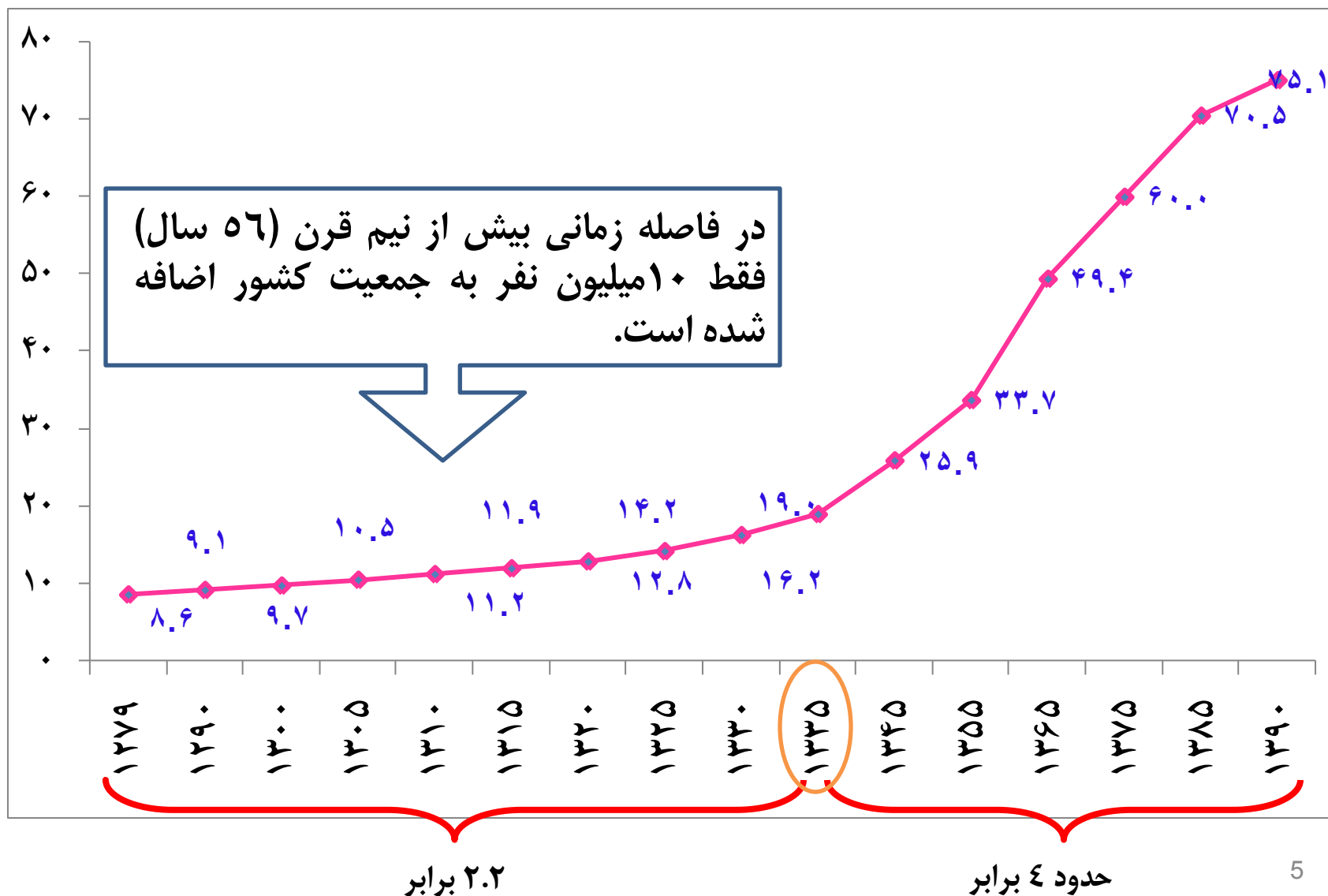
۷۵,۱۴۹,۶۶۹

میزان شهرنشینی کشور از مرز هفتاد درصد گذشت.
در سال ۱۳۸۵، ۶۸.۵٪ بوده است.

جمعیت کشور قبل و بعد از اولین سرشماری: ۱۳۹۰-۱۲۷۹ شمسی

جمعیت و خانوار: ۱۳۵۵-۱۳۹۰

سال	جمعیت	مرد	زن	نسبت جنسی	خانوار	بعد خانوار
۱۳۹۰	۷۵,۱۴۹,۶۶۹	۳۷,۹۰۵,۶۶۹	۳۷,۲۴۴,۰۰۰	۱۰۲	۲۱,۱۸۵,۶۴۷	۳.۵۵
۱۳۸۵	۷۰,۴۹۵,۷۸۲	۳۵,۸۶۶,۳۶۲	۳۴,۶۲۹,۴۲۰	۱۰۴	۱۷,۵۰۱,۷۷۱	۴.۰۳
۱۳۷۵	۶۰,۰۵۵,۴۸۸	۳۰,۵۱۵,۱۵۹	۲۹,۵۴۰,۳۲۹	۱۰۳	۱۲,۳۹۸,۲۳۵	۴.۸۴
۱۳۶۵	۴۹,۴۴۵,۰۱۰	۲۵,۲۸۰,۹۶۱	۲۴,۱۶۴,۰۴۹	۱۰۵	۹,۶۷۳,۹۳۱	۵.۱۱
۱۳۵۵	۳۳,۷۰۸,۷۴۴	۱۷,۳۵۶,۳۴۷	۱۶,۳۵۲,۳۹۷	۱۰۶	۶,۷۱۱,۶۲۸	۵.۰۲

درصد خانوار بر حسب تعداد افراد خانوار: ۱۳۸۵-۱۳۹۰

سال	۱ نفر	۲ نفر	۳ نفر	۴ نفر	۵ نفر و بیشتر
۱۳۹۰	۷.۱	۱۸.۴	۲۷.۱	۲۶.۳	۲۱.۰
۱۳۸۵	۵.۲	۱۵.۳	۲۲.۹	۲۴.۴	۳۲.۲

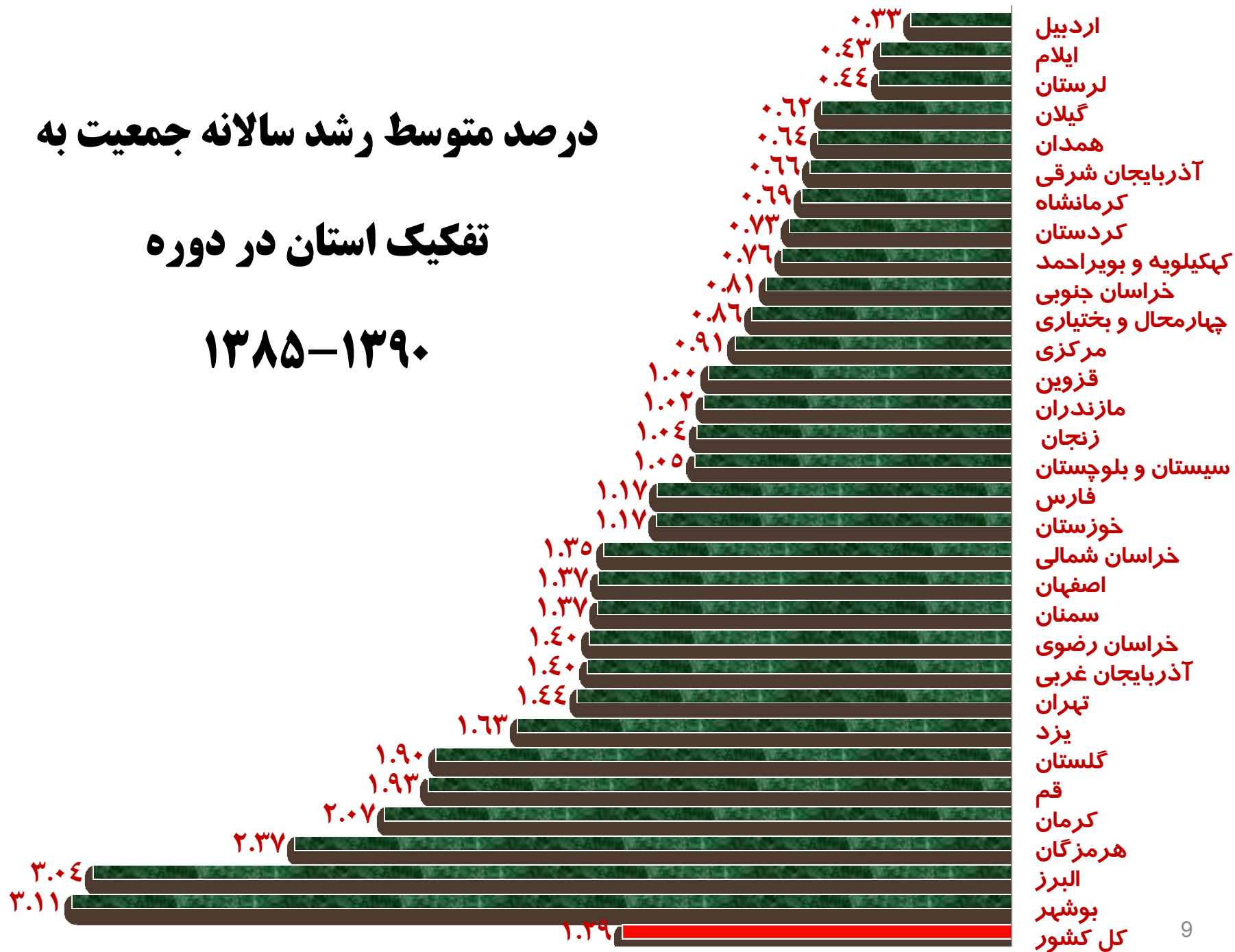
درصد خانوار بر حسب جنس سرپرست خانوار: ۱۳۵۵-۱۳۹۰

جنس	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰
مرد	۹۲.۷	۹۲.۹	۹۱.۶	۹۰.۵	۸۷.۹
زن	۷.۳	۷.۱	۸.۴	۹.۵	۱۲.۱

درصد متوسط رشد سالانه جمعیت به

تفکیک استان در دوره

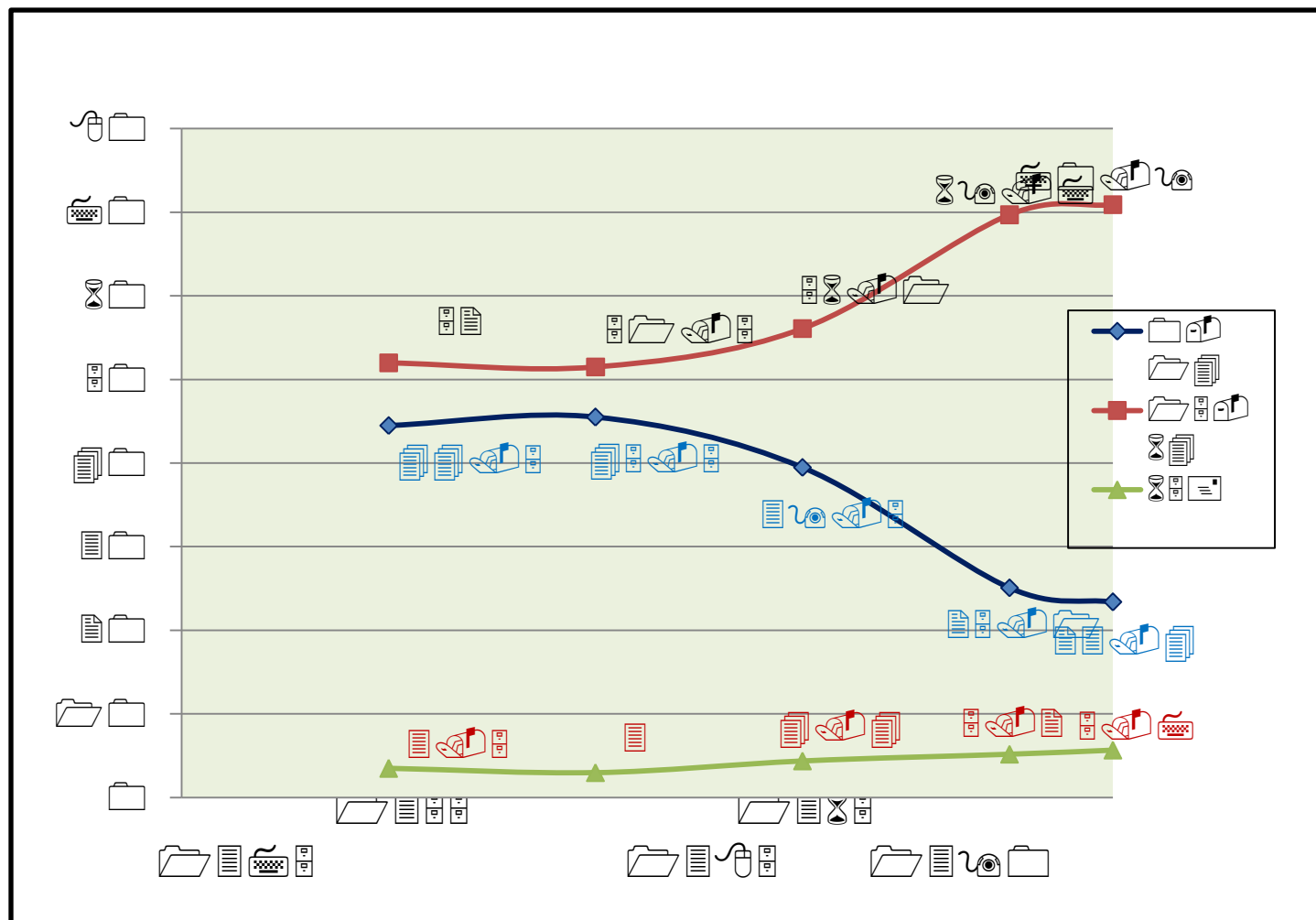
۱۳۸۵-۱۳۹۰

روند تغییرات سه گروه عمده سنی جمعیت کشور:

۱۳۵۵-۱۳۹۰

هرم سنی: ۱۳۸۵-۱۳۹۰

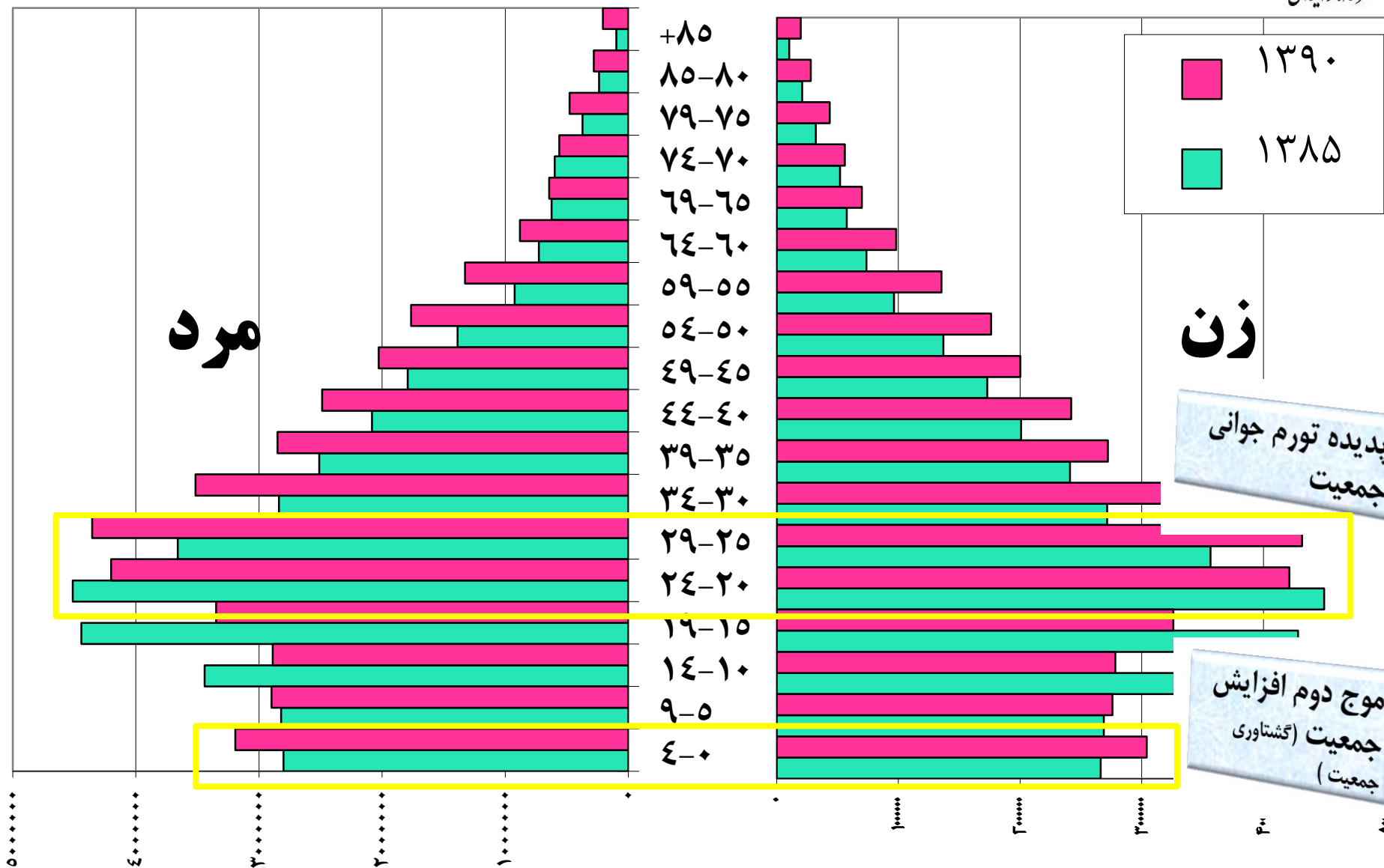

مرد

زن

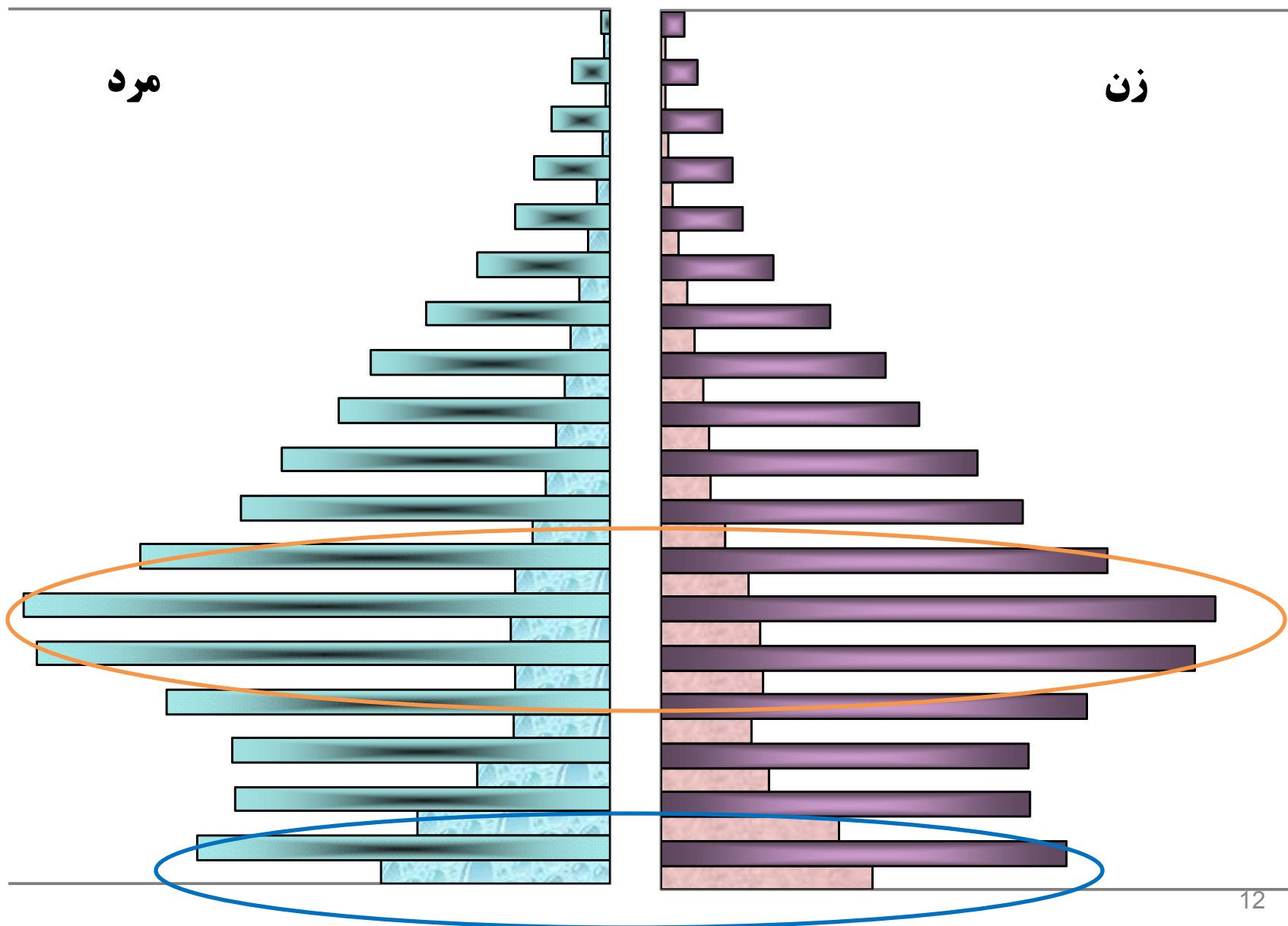
پدیده تورم جوانی
جمعیت

موج دوم افزایش
جمعیت (گشتاوری
جمعیت)

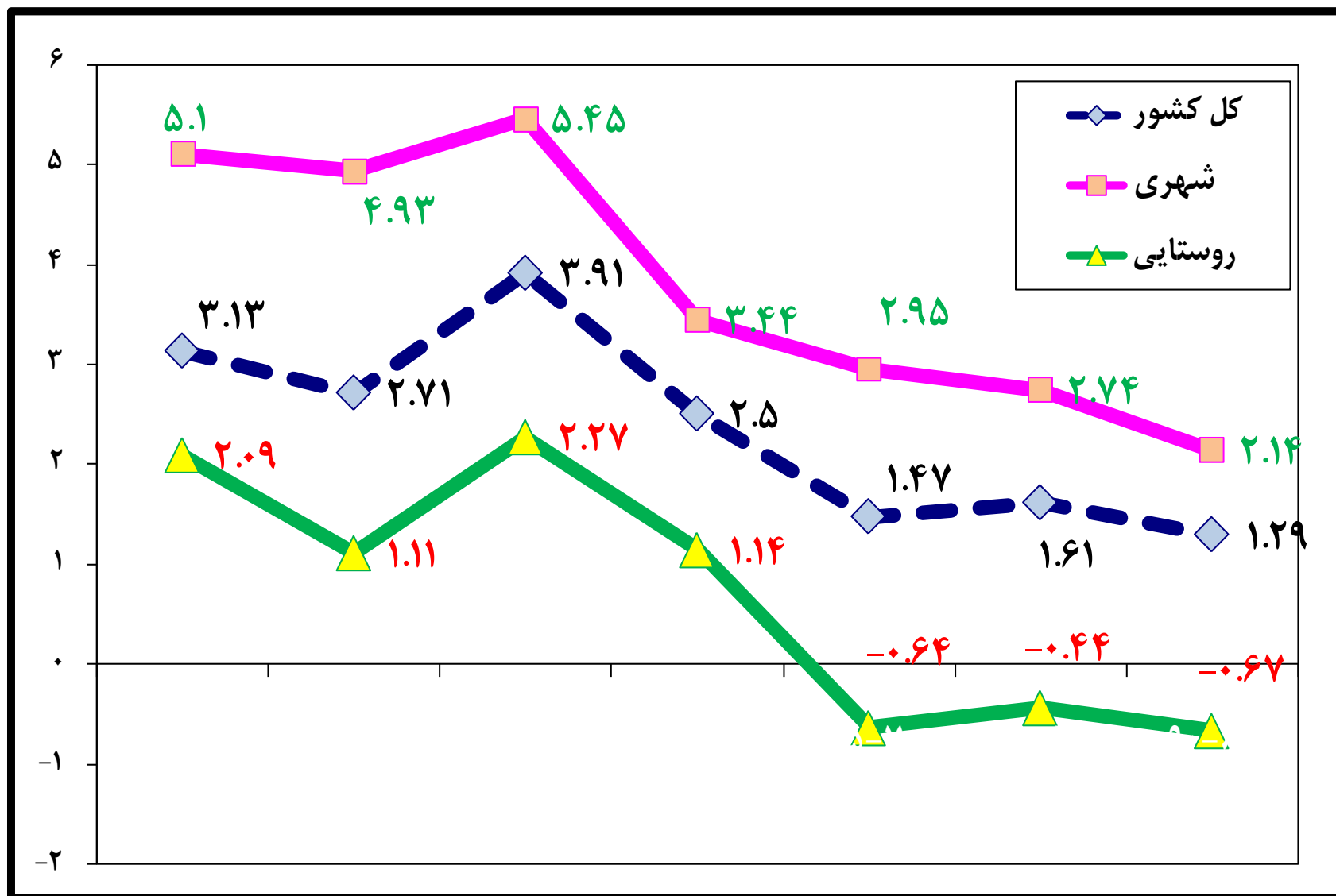

تحولات ساختار سنی جمعیت کشور در سال‌های ۱۳۳۵ و ۱۳۹۰

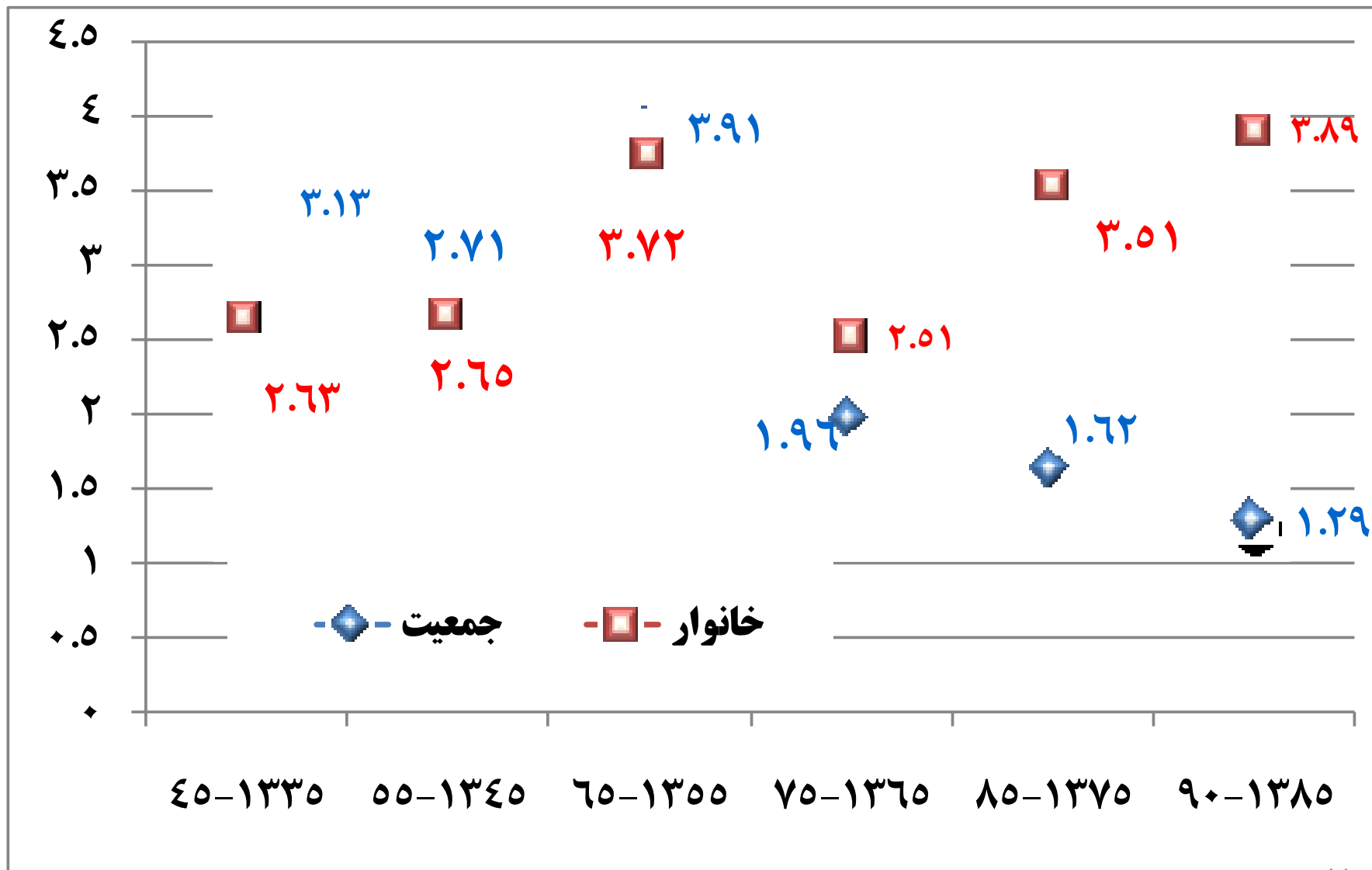

رشد جمعیت کشور : ۱۳۹۰-۱۳۳۵

نمودار رشد جمعیت و خانوار: ۱۳۳۵-۱۳۹۰

جدول روند تغییرات جمعیت کل کشور و جمعیت جوان - سال ۱۳۳۵ تا ۱۴۰۵ شمسی

جوانان (۱۵-۲۹ ساله)			جوانان (۱۵-۲۴ ساله)			جمعیت کل کشور	سال
جمعیت	نسبت جنسی	فراوانی نسبی	جمعیت	نسبت جنسی	فراوانی نسبی		
						۱۸۹۵۴۷۰۴	۱۳۳۵
						۲۵۷۸۸۷۲۲	۱۳۴۵
						۳۳۷۰۸۷۴۴	۱۳۵۵
						۴۹۴۴۵۰۱۰	۱۳۶۵
						۶۰,۰۵۵,۴۸۸	۱۳۷۵
						۷۰,۴۹۵,۷۸۲	۱۳۸۵
۳۲.۲	۱۰۲.۷	۲۴۳۰۷۹۸۶	۲۰.۳	۱۰۴.۳		۷۵,۵۹۰,۹۶۰	۱۳۹۰

توجه و برنامه‌ریزی برای جمعیت جوان امروزی از اهمیت به سزایی برخوردار است.

روند جمعیت سالمند ایران طی نیم قرن اخیر

شرح	کل جمعیت (به هزار نفر)	جمعیت ۶۵ سال و بیشتر (به هزار نفر)	نسبت جمعیت ۶۵ سال و بیشتر به کل جمعیت
۱۳۳۵	۱۸۹۲۷	۷۶۲	۴.۰
۱۳۴۵	۲۴۶۹۱	۹۷۶	۴.۰
۱۳۵۵	۳۳۷۰۸	۱۱۸۶	۳.۵
۱۳۶۵	۴۹۴۲۰	۱۵۰۱	۳.۱
۱۳۷۵	۶۰۰۲۳	۲۵۹۵	۴.۴
۱۳۸۵	۷۰۴۹۵	۳۶۵۶	۵.۲
۱۳۹۰	۷۵۱۴۹	۴۶۱۲	۶.۱

تعداد جمعیت دارای تحصیلات عالی و حوزوی به تفکیک جنس: ۱۳۵۵-۱۳۹۰

سال	مرد		زن	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱۳۹۰	۵,۴۷۴,۶۸۳	۱۸.۲	۵,۰۲۳,۹۹۲	۱۸.۴
۱۳۸۵	۳,۷۶۹,۷۴۱	۱۳.۱	۳,۱۱۶,۳۹۲	۱۲.۳
۱۳۷۵	۱,۶۵۷,۶۹۹	۷.۴	۹۰۰,۸۹۵	۴.۷
۱۳۶۵	۶۲۱,۵۲۵	۷.۱	۲۲۳,۴۳۶	۳.۳
۱۳۵۵	۳۱۰,۶۳۸	۳.۸	۱۲۲,۷۵۳	۲.۶

* شامل جمعیت فارغ التحصیل و در حال تحصیل است.

طی ۵ سال ۱۳۹۰-۱۳۸۵، ۳,۶۱۲,۵۴۲ به دانش آموختگان مقطع عالی افزوده شده است.

آینده نگری جمعیت

آینده نگری جمعیت ایران تا افق ۱۴۱۰ هجری شمسی

● روش پیش بینی :

روش ترکیبی با استفاده از نرم افزار people

جمعیت پایه : جمعیت سرشماری سال ۱۳۹۰

آینده نگری جمعیت ایران تا افق ۱۴۱۰ هجری شمسی

• فروض تحقیق:

۱. باروری : فرض میزان باروری کل ایران در سال ۱۳۹۰ حدود ۱.۸ فرزند

- فرض کاهش میزان باروری کل در حدود ۱.۳ فرزند در سال مقصد
- فرض تثبیت میزان باروری کل در حدود ۱.۸ فرزند در سال مقصد
- فرض افزایش میزان باروری کل تا سطح جانشینی با تعداد ۲.۱ فرزند در سال مقصد

۲. امیدزندگی در بدو تولد:

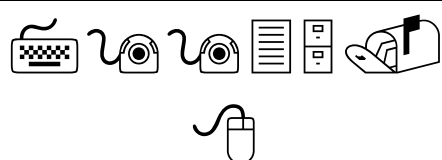

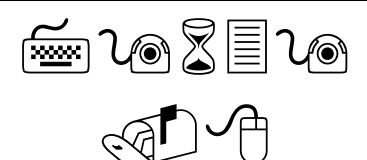

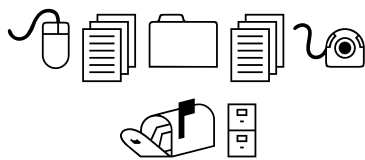

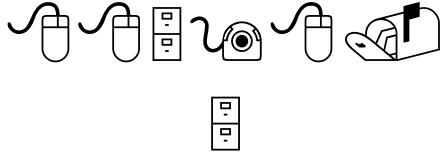

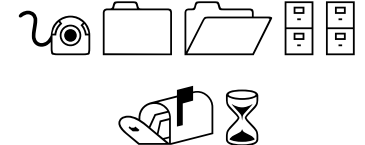

سال	مرد	زن
۱۳۹۰	۷۲.۱	۷۴.۶
۱۴۱۰	۷۶.۲	۷۸.۶

نتایج آینده نگری

پیش بینی جمعیت کشور با چهار فرض باروری

جمعیت به هزار نفر

افزایش موالید تا سطح جایگزینی فرض ۲.۱ فرزند	تثبیت موالید فرض ۱.۸ فرزند	ادامه کاهش موالید فرض ۱.۳ فرزند	سال های پایه و پیش بینی
			
			۱۳۹۵
			۱۴۰۰
			۱۴۰۵
			۱۴۱۰

براساس بررسی های به عمل آمده در سال ۱۴۱۰ هجری شمسی:

➤ در صورت سیاست تشویق موالید (تعداد موالید بر روی ۲/۱ فرزند) جمعیت کشور بالغ بر ۹۲ میلیون نفر

- کودکان و نوجوان (جمعیت کمتر از ۱۵ سال) ۲۱.۱ درصد کل جمعیت،
- جمعیت واقع در سن فعالیت (جمعیت ۱۵-۶۴ سال) ۶۹.۲ درصد کل جمعیت،
- جمعیت سالمند (۶۵ سال و بیشتر) ۹.۷ درصد کل جمعیت.

➤ در صورت سیاست تثبیت موالید (تعداد موالید بر روی حدود ۱.۸ فرزند) جمعیت کشور بالغ بر ۹۰ میلیون نفر

- کودکان و نوجوان (جمعیت کمتر از ۱۵ سال) ۱۴.۱ درصد کل جمعیت،
- جمعیت واقع در سن فعالیت (جمعیت ۱۵-۶۴ سال) ۷۱.۵ درصد کل جمعیت،
- جمعیت سالمند (۶۵ سال و بیشتر) ۱۴.۴ درصد کل جمعیت.

- در صورت افزایش تعداد جمعیت در آینده، تغییراتی در ساختمان سنی جمعیت به وقوع خواهد پیوست:

**در نتیجه بار تکفل
دو چندان خواهد شد.**

۱. **افزایش جمعیت سالمند**

۲. **افزایش جمعیت کودک و نوجوان**

به عبارتی فشار اقتصادی بر دوش تعداد محدودی از جمعیت خواهد افتاد. این جمعیت می بایست از یکسو به جمعیت کودک و نوجوان بپردازد و از سوی دیگر در تهیه امکانات و فراهم آوردن هزینه های نگهداری جمعیت سالمند و سالخورده باشد.

- در صورت سیاست تثبیت و یا کاهش تعداد جمعیت در آینده، تغییرات ساختمان سنی جمعیت به این شرح خواهد بود:

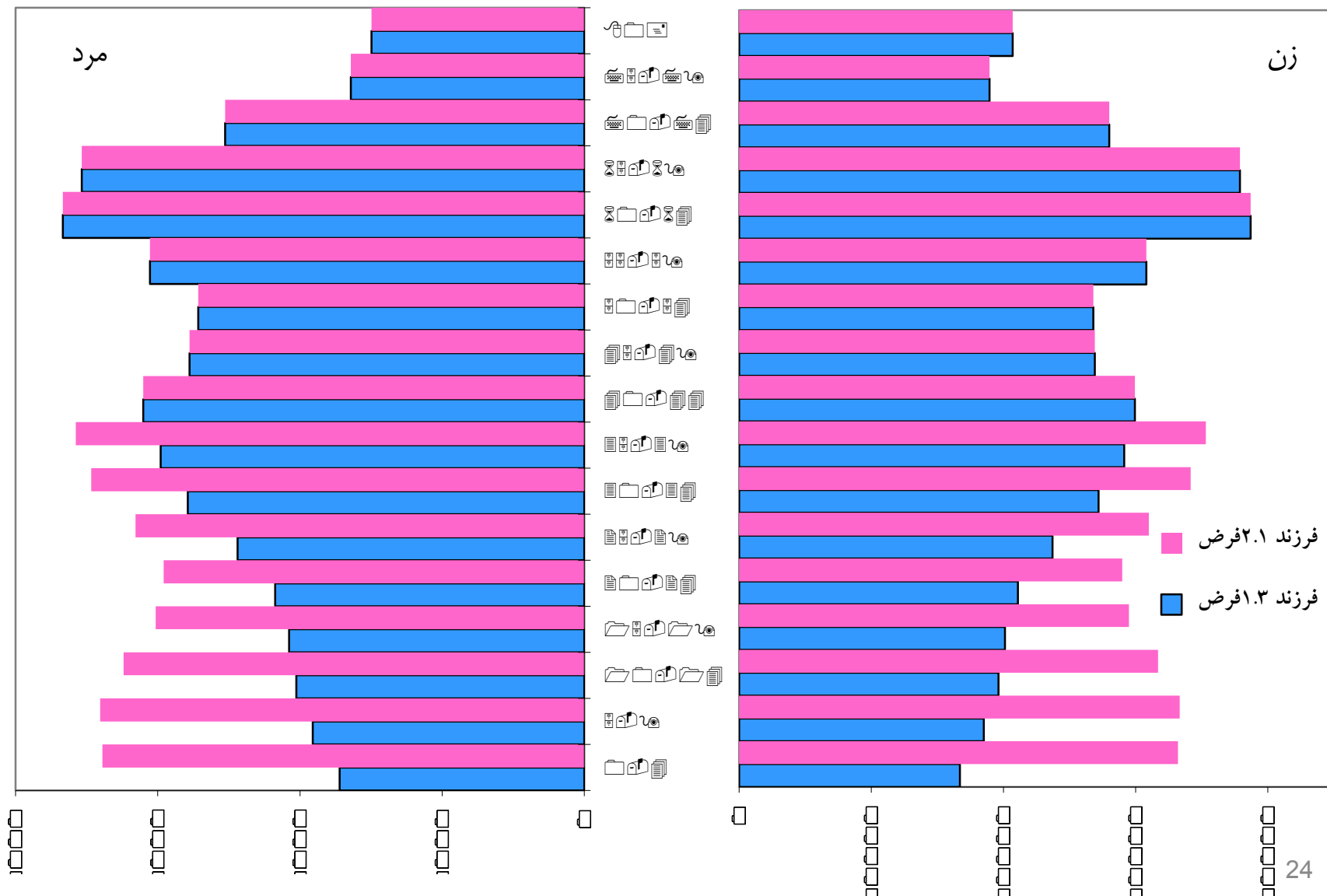
افزایش جمعیت سالمند

- نتیجه این که با توجه به وضع موجود، در آینده برخورد با پدیده سالمندی جمعیت امری گریز ناپذیر خواهد بود.

آینده نگری ساختمان سنی جمعیت کشور

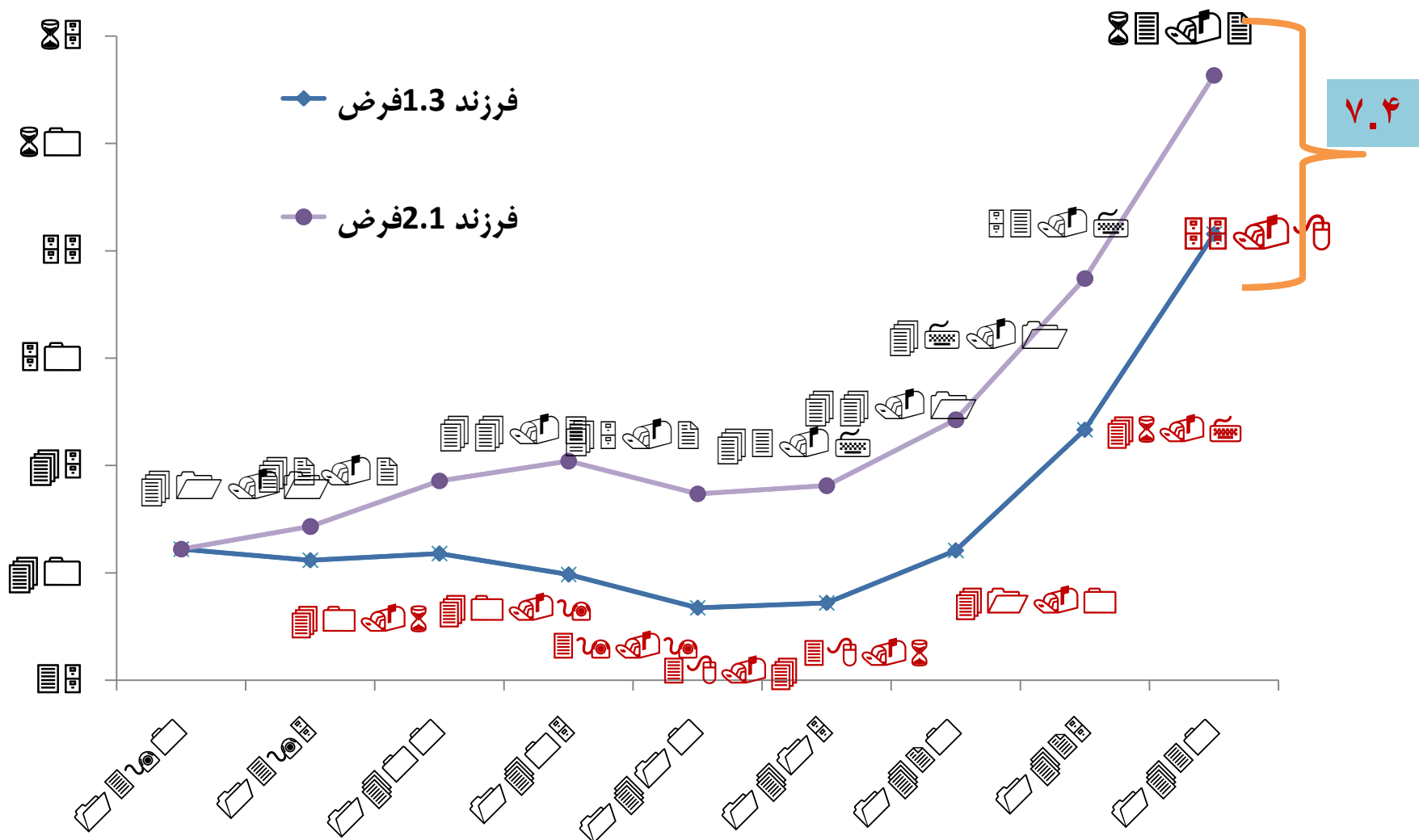
ب دو فرض پیش بینی رسیدن به ۲.۱ و ۱.۳ فرزند در سال ۱۴۳۰ شمسی

پیش بینی بار تکفل کل در سال های پیش بینی

با فروض ۱.۳ و ۲.۱ فرزند در سال ۱۴۳۰ شمسی

مقایسه جمعیت و گروه‌های عمده سنی در مناطق منتخب جهان

مناطق منتخب	کل جمعیت (میلیون نفر)	درصد جمعیت ۰-۱۴	درصد جمعیت ۱۵-۶۴	درصد جمعیت ۶۵+
جهان	۶۹۷۸	۲۷	۶۵	۸
مناطق توسعه یافته	۱۲۴۲	۱۶	۶۸	۱۶
مناطق کمتر توسعه یافته	۵۷۴۵	۲۹	۶۵	۶
آسیا	۴۲۱۶	۲۶	۶۷	۷
ایران	۷۵.۱	۲۳	۷۱	۶
ترکیه	۷۴.۰	۲۶		۷
چین	۱۳۴۵.۹	۱۷	۷۴	۹
هندوستان	۱۲۴۱.۳	۳۳		۵
پاکستان	۱۷۶.۹	۳۶	۶۰	۴
تایلند	۶۹.۵	۲۱		۹
مصر	۸۲.۶	۳۱	۶۴	۵
انگلستان	۶۲.۷	۱۷		۱۶
آلمان	۸۱.۸	۱۳	۶۶	۲۱
فرانسه	۶۳.۳	۱۸		۱۷
ژاپن	۱۲۸.۱	۱۳	۶۴	۲۳

زمان لازم برای دو برابر شدن جمعیت ایران در دوره‌های مختلف

دوره	متوسط رشد سالیانه	زمان لازم برای دو برابر شدن	توضیحات
۱۳۳۵-۴۵	۳.۱۳	۲۲	
۱۳۴۵-۵۵	۲.۷۱	۲۶	فرض بر این است که جمعیت ایران با هریک
۱۳۵۵-۶۵	۳.۹۱	۱۸	از ارقام متوسط رشد
۱۳۶۵-۷۵	۱.۹۶	۳۶	سالیانه به دست آمده، چندسال برای دو برابر
۱۳۷۵-۸۵	۱.۶۱	۴۳	شدن خود، زمان لازم
۱۳۸۵-۹۰	۱.۲۹	۵۴	دارد.

دیدگاه‌های جمعیتی در ایران امروز

الف- نقطه نظرات طرفداران افزایش جمعیت

- ۲.۱ فرزند حداقل فرزندى است که یک جامعه باید برای جایگزین کردن جمعیت خود داشته باشد تا تعادل در آن برقرار شود.
- تک فرزندی و بی‌فرزندى و سالمندى جمعیت در آینده از چالش‌های مهم جمعیتی کشور است.
- ادامه روند کاهش رشد جمعیت در سال‌های آتی منجر به کاهش تعداد افراد در سن کار می‌شود.
- جمعیت زیاد، موتور محرکه اقتصاد است. نرخ رشد جمعیت، محرکی برای نرخ رشد اقتصادی، محسوب می‌شود.

دیدگاه‌های جمعیتی در ایران امروز

ب- نقطه نظرات طرفداران وضع موجود

- نسلی که طی یک دهه پس از پیروزی انقلاب اسلامی متولد شدند، اکنون به سن ازدواج و باروری رسیده‌اند و رشد جمعیت فعلی ایران متأثر از باروری دهه نخست انقلاب است. بنابراین موج دوم افزایش جمعیت آغاز شده است.
- جمعیت سالی نیم درصد هم رشد کند کافی است. ما باید به نرخي برسیم که هم جمعیت کیفی مورد نظر در فرآیند توسعه را تأمین کند و هم جلوی بحران پیری افراطی جمعیت را بگیرد.
- عدم وجود بسترها و زیرساخت‌های اجتماعی، اقتصادی، زیستی و فرهنگی لازم برای داشتن جمعیتی بیش از جمعیت موجود در کشور
- سیاست‌های افزایشی جمعیت در آینده منجر به افزایش جمعیت سالمند و نیز افزایش جمعیت کودک و نوجوان شده و در نتیجه **بار تکفل** دو چندان خواهد شد.

نکات قابل توجه:

- برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری باید معطوف به گروه‌های سنی خاصی باشد.
- تجربه‌ی کشورهایی که باروری‌شان در سطح پایین قرار گرفته نشان می‌دهد که امکان بازگشت باروری به سطوح بالای گذشته بسیار دشوار است.
- لزوم تجدید نظر در سیاست‌های جمعیتی کشور
- لزوم شکل‌گیری شورای عالی جمعیت
- فراهم آوردن زیرساخت‌های اجتماعی، اقتصادی، زیستی و فرهنگی لازم برای داشتن جمعیت بیش‌تر
- ایجاد توازن میان کمیت و کیفیت جمعیت

مرکز آمار ایران